

כתב יד קדשו

יו"ל לקראת שבת
פרשת ראה תש"פ לפ"ק

גליון מ"ג

מערכת כתי"ק - סאטמאר
347 - 986 - 6954
SATMARWRITING@GMAIL.COM

דברי תורה וחסידות על פרשיות השבוע ומועדי השנה שנכתבו בכתי"ק
של כ"ק מרן רבינו הגה"ק מסאטמאר זצוקללה"ה

פרסום ראשון

לקראת יומא דהילולא קדישא:

כתב יד קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק זי"ע

שלא להתפעל ממה שנראה שנעשה ניסים למינים ואפי' קורס

נתפרסם לראשונה בגליונינו לרגל יומא דהילולא קדישא כ"ו אב תש"פ לפ"ק

העתק הכתב יד וצילומה, בעמוד ו' -

פניני "כתב יד קדשו" במשנתו של רבינו בעניני הילולת צדיקים בעמוד ה'

ערב יומא דהילולא רבה תש"פ לפ"ק

מ"א שנים חלפו ועברו מאותו יום המר והנמהר כ"ו אז תשל"ט לפ"ק, כאשר נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון אלקים, ונשמת אבינו רועינו כ"ק מרן רבינו הגה"ק רשכבה"ג מסאטמאר זיעועכי"א עלתה לשמי מרום, הוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות, ובסילוקו של אותו צדיק אימה גדולה וחשיכה ירדה לארץ, וזה אל זה שואלין האידן נוכל להתקיים ולהחזיק מעמד בדור השפל הזה, כאשר המים הזידונים של טומאה וזוהמה מינות וכפירה מתגברין ועולין רח"ל. אמנם עכשיו כאשר עברו שנים רבות, וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, עדים אנו על הבטחת חכמינו ז"ל (שבת קל"ח ע"ב) "ח"ו שתשתכח תורה מישראל, שנאמר (דברים ל"א, כ"א) כי לא תשכח מפי זרעו", וזאת נחמתנו בענינו אשר מרן רבינו זי"ע הנחיל לנו מורשה דברת קדשו מלהבות אש, ספרו הבהיר ויואל משה, על הגאולה ועל התמורה, ואלפי חידושי תורה בספרי דב"ר רב דברי יואל, חידושי תורה, טיב לבב, דברות קודש, ועוד. אשר עדים אנו לזה אשר יעקב אבינו לא מת, ורבבות אלפי שלומי אמוני ישראל צמאים ומשתוקקים לדבר ה' אשר היה אל יוא"ל (ידי ואמרתני חי אנכי לעולם), ושותין מהבאר מים חיים מידי שבת בשבתו ומידי מועד במועדו, ולאורם נסע ונלך עד ביאת הגואל.

חיבה יתירה נודעת לה לאנ"ש תלמידים וחסידים ללשונו הזהב של רבינו שכתב בעצמו בכתב יד קדשו, מלאים זיו ומפיקים נוגה, אשר מלבד שהוא לשון צח ומלא מליצות, עוד מרגישין בכתבי קודש אלו טעם של קדושה ויראת שמים, וכעדותו של א' ממובחרי תלמידיו כ"ק גאב"ד קארלסבורג שליט"א (בהסכמתו לספר שלש תשובות המבואר): "עוד נוכחתי שהרגילות בלימוד לשונו הקדוש בספרי רבינו הינו מסוגלת להתחזק באמונת השי"ת ובקיום תוה"ק ומצותיה כמסורה לנו מסיני, כאשר רבים יעידו על זה". מכל מקום מחמת רוב טירדותיו המרובים בהנהגת הכלל והפרט, ובעמדו בראש מחנה ישראל, לא נשאר לו פנאי לכתוב בעצמו את דברי תורתו, וכמ"ש בעצמו (הקדמת על הגאולה עמ' כ"ה): "ובקושי אוכל לחטוף עתות קצרות למלאכת הכתיבה", ועוד זאת שלצד רוחב בינתו וגדלותו משהתחיל לכתוב נפל ברעיונו רעיונות חדשים, וע"כ אף כשכבר התחיל לכתוב לא הספיק לכתבן כסדרן (וע"כ נמצא בידינו כמה כתבים שהתחיל לכתוב, ולא הספיק לסיימו מטעמים הנ"ל), ואי' לזאת אזורנו חיל להדפיס כתבים אלו (מספרי רבינו ומוגה מהכת"י עד מקום שידינו מגעת, וגם כמה כתבים שנדפסו בקונטרסים במשך השנים, ועוד יש הרבה כתבי ידות שלא ראו אור הדפוס מעולם) ולעשות אזנים לתורה, ביאורים והערות והשוואות למקומות אחרים בספריו, כידוע דרכו של רבינו שדברי תורתו הם עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ותלי"ת זכינו להדפיס כבר מ"ג גליונות, ורבים ברכו עליו ברכת הנהנין.

והזמן גרמא להכיר טובה לכל הכותבים והעורכים של ספרי רבינו שהעתיקו הכתבים בספרים הנ"ל, ואביע רננות בעד מפעליו הטובים של ידידינו הרה"ח ר' משה דימשיץ הי"ו ממאנטריאל יצ"ו שעומד תמיד לימיניו והעניק לנו כמה כתבי ידות של רבינו, ולעת כזאת מבקשים אנו מכל אנ"ש הי"ו שיש תחת ידם כתבי ידות של רבינו או שיש להם ידיעה עליהם להודיע לנו מזה, כדי שנוכל להדפיסם, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, ולעשות ניחא לנשמתו הטהורה, וכל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר (יבמות צ"ו ע"ב). ונסיים בלשונו קדשו של מרן ז"ל בשו"ת דברי יואל (יו"ד סימן ק', סוף אות ה'): "והשי"ת יזכינו במהרה לקבל פני הצדיקים בתחייתם, ולראות בישועת כל ישראל ושמתן", בהתגלות כבוד שמים עלינו, בב"א.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הוצאות הגליון נתנדב לרגל יומא דהילולא קדישא

לעילו נשמתו הטהורה של מרן רבינו יואל בן חנני יו"ט זי"ע

תוכן המאמר = כח הצדיקים והרשעים בעולם הזה הם זה לעומת זה, ועל ידי שאנו מוסיפין כוחות הקדושה ממילא מכניעים בזה את כוחות הטומאה והסטרא אחרא

בחז"ל: כח הצדיקים והרשעים הם זה לעומת זה, וכשזה קם זה נופל • **בחתם סופר:** 'אתה ידעת את כל התלאה' של ישראל ע"י שתראה גדולתך • **בקדושת יו"ט [וכע"ז באוהב ישראל]:** ביאור פלוגתת ב"ש וב"ה בנרות חנוכה, דלב"ש פוחת והולך כוחות הטומאה ועי"ז יתרבה כוחות הקדושה, ולב"ה מוסיף והולך כוחות הקדושה ועי"ז ממילא ימעטו כוחות הטומאה • ב"ש הם מסטרא דגבורה ובית הלל מסטרא דחסד • הלכה כדברי בית הלל ואז צריך הקב"ה להתנהג עמנו לפנים משורת הדין כי מי יצדק לפניו בדין לזכות לחיים וברכה • גם **בפרשת בשלח** אמרתי בזה דברים נחמדים • **במדרש:** ראה אנכי הברכות והקללות מסורות בידיכם

[קושיות ודיוקים בפרשת השבוע]

במדרש ילקוט: ברכה וקללה למה נאמר וכו', שמה יאמרו באיזה דרך שנרצה נלך לכן נאמר 'ובחרת בחיים'

רָאָה אֲנֹכִי נוֹתֵן לַפְּנִימָה הַיּוֹם בְּרָכָה וְגו'. [אתא] **במדרש ילקוט** (שמעוני, רמז תתע"ה), **בְּרָכָה וְקִלְלָה** למה נאמר, לפי שנאמר (דברים ל, ט"ו) 'החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה', שמה יאמרו ישראל הואיל ונתן המקום לפנינו שני דרכים, באיזה שנרצה מהם נלך, תלמוד לומר (שם, ט"ו) 'ובחרת בחיים'.

קושיא א': למה הוצרך להזהיר לבחור בחיים, מהו הה"א לבחור במות

א) והוא פלאי, דהאיך יעלה על הדעת לבחור ח"ו דרך המות והקללה?

קושיא ב': לא תירץ כלום על קושייתו 'ברכה וקללה למה נאמר'

ב) עוד הקשו **המפרשים**³ דהתשובה אינה מעין השאלה כלל, כי השאלה היא 'ברכה וקללה למה נאמר', והתשובה [היא] שלכך נאמר 'ובחרת בחיים' [ההתשובה אינה מתרץ את הקושיא].

קושיא ג': קושיית המדרש ברכה וקללה למה נאמר אינו מובן, שהוא להודיענו שכר ועונש המצוה והעבירה, ומה קשה בזה. ועיין **ישמח משה**⁴

ג) גם אינו מובן עיקר השאלה, דברכה וקללה למה נאמר. הלא בכתוב מבוואר, שהוא להודיענו שכר ועונש המצוה והעבירה, ומה קשה בזה. ועיין **ישמח משה**⁴ (בפרשתן ד"ה במדרש, ובד"ה ועוד נראה לפרש).

במדרש רבה: אמר הקב"ה נכנסתי עמכם לפנים משוה"ד שאמרתי לפניכם 'ובחרת בחיים'

במדרש רבה (פרשה ד' סימן ג'), אמר ר' חגי ולא עוד שנתתי לפניכם שני דרכים, אלא שנכנסתי לפנים משורת הדין, ואמרתי לכם (דברים שם) 'ובחרת בחיים'.

קושיא ד': וקשה דכל התורה כולה מלאה אזהרות כאלו, ומהו כאן לפנים משורת הדין

ד) וגם זה פלאי, מה בזה ענין 'לפנים משורת הדין', הלא כל התורה הקדושה מלאה מאזהרות כאלו לבחור בדרך הטוב, וזהו מעיקר הדין.

קושיא ה': מהו השבח הגדול שנתן הקב"ה שני דרכים החיים והמות [הלא במילא אין לבחור בדרך המות]

ה) גם אינו מובן השבח הגדול שנשתבח במה שהוא נתינת שני דרכים [הלא במילא אין רוצין לבחור בדרך המות].

במדרש ילקוט: יצחק שהי' אוהב ישראל פתח בקללה וסיים בברכה, בלעם שהי' שונא ישראל פתח בברכה וסיים בקללה

[איתא⁵ **בילקוט שמעוני** (רמז קט"ו, ורמז תשע"א), וז"ל יצחק שהיה אוהב ישראל פתח בקללה ומסיים בברכה (בראשית כ"ז, ט"ו) 'אורריך ארור ומברכין ברוך', דבר אחר צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלווה, ובלעם שהי' שונא ישראל פתח בברכה ומסיים בקללה (במדבר כ"ד, ט"ו) 'מברכין ברוך ואורריך ארור', עכ"ד המדרש ילקוט.

קושיא ו': ולפי"ז קשה על משה רבינו ע"ה למה פתח בברכה וסיים בקללה

ו) וקשה לפי"ז על משה רבינו שהיה אוהב ישראל, למה פתח בברכה וסיים בקללה שאמר **רָאָה אֲנֹכִי נוֹתֵן לַפְּנִימָה הַיּוֹם בְּרָכָה וְקִלְלָה**, יעיי"ש מה שתירץ].

[כח הצדיקים והרשעים בעוה"ז הם זה לעומת זה, וכשזה קם זה נופל]

בחז"ל: כח הצדיקים והרשעים הם זה לעומת זה, וכשזה קם זה נופל

והנראה לפענ"ד, כי הנה כבר נודע אשר כח הצדיקים והקדושה, עם כח הרשעים והסטרא אחרא רח"ל, הוא [לעולם באופן של] זה לעומת זה⁶ [קהלת ז, ד"ד]. וכמו שכתוב (בראשית כ"ה, כ"ג) 'ולאום מלאום יאמץ', ו**פירש"י ז"ל** (ד"ה מלאום) [ז"ל] לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל. וכן הוא אומר (יהזקאל כ"ו, ב') 'אמלאה החרבה', לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים⁷ [עכ"ל].

בחתם סופר: 'אתה ידעת את כל התלאה' של ישראל ע"י שתראה גדולתך

ועל דרך זה פירש **החתם סופר ז"ל**⁸ (תורת משה וחת"ס פ' חקת, ובדרשות חת"ס ח' תמוז תקס"ט ועוד) מה דשלח משה [לאמור] אל מלך אדום (במדבר כ', י"ד), 'אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו', דלכאורה מנא ידע [את כל התלאה אשר מצא לישראל, ואם היה זה דבר ידוע לכל, א"כ הו"ל"ל שזה נודע לרבים, ולא 'אתה ידעת']. אלא שיוכל [אדום] לידע זה מעצמו בניהגם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חבירו בניהגם". ועיין **בגמרא** (פסחים מ"ב ע"ב; מגילה ו' ע"א) שבהיאב ב' דרשות אלו.

בקדושת יו"ט [וכע"ז באוהב ישראל]: ביאור פלוגתת ב"ש וב"ה בנרות חנוכה, דלב"ש פוחת והולך כוחות הטומאה ועי"ז יתרבה כוחות הקדושה, ולב"ה מוסיף והולך כוחות הקדושה ועי"ז ממילא ימעטו כוחות הטומאה

¹ ומקורו בספרי (ריש פרשת ראה, אות ג').

² **בישמח משה** (בפרשתן ד"ה במדרש ברכה): "והנה בגוף הדבר שתמוה מאד לכאורה, דמי פתי יסור הנה לומר שילך בדרך המות והקללה, שצריך להזהירו 'ובחרת בחיים', ואם יצרו תקפו באופן שאף שיודע שהוא דרך מות וקללה הולך בו, מה יתן ומה יוסיף לו אזהרה זו, 'ובחרת בחיים', גם על זה לא יחוש".

וז"ל רבינו **בס"ג ראה תשי"ז** (לשוק אות ח', דברי יואל מהד"ת עמ' ס"ו): "דער **מדרש** זאגט, ברכה וקללה למה נאמר, לפי שנאמר ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, יכול באיזה דרך שנרצה נלך, תלמוד לומר ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. לכאורה וואס איז עפעס א הוה אמינא אז 'באיזה דרך שנרצה נלך', וואו מ'וויל קען מען גיין? חלילה אזוי צו אזוי, את החיים ואת הטוב און חלילה דעם אנדערן וועג פון שמירת התורה".

³ **בישמח משה** (שם, ד"א): "ועל פי זה יתבאר גם כן מה שנתעוררו **המפורשים** בזה המדרש, כי ובחרת בחיים'. ועיין בספר **כתנות אור** בפרשת נצבים מה שכתב בזה. [וז"ל **הכתנות אור** (להגיד מאיר ווארז' ד"ל דמ"ץ הארחוב [נדפס לראשונה בשנת תק"ד לפ"ק], שם אות א'): "המדרש אומר דרשונו, כי הוא תמוה מאוד, במה דפתח לא מסיים דפתח ברכה וקללה למה נאמר משמע דקשיא ליה בהאי קרא ברכה וקללה ולבסוף מסיים תלמוד לומר ובחרת בחיים"]

ובס"ג ראה תשי"ז (שם): "און וואו קומט דאס צו דער קשיא פון ברכה וקללה? ער הייבט אן ברכה וקללה למה נאמר, און פירט אויס ובחרת בחיים, האסט דאך נישט פארענטפערט די קשיא".

⁴ **בישמח משה** (שם) לישב הקשה קושיא זו בפירושו, אלא שמפרש לשון המדרש 'ברכה וקללה למה נאמר', בזה מיישב ממילא גם קושיא זו. ואולי כוונת רבינו שהי' קושיית הראשונת שהביא על מדרש זה מובא בישמח משה ומיישב גם, וכנ"ל (בהערה ב' ג').

⁵ קושיא ו' הוא מלשון רבינו להלן בתוך הדברים (ד"ה ובה מושב), ועיי"ש בהערות.

⁶ **בגמרא** (תנינה ט"ו ע"א): "שאל אחר את ר' מאיר לאחר שיצא לתרבות רעה, **מאי דכתיב** (קהלת ז, ד') **גם את זה לעומת זה עשה האלקים**, אמר לו כל מה שברא הקב"ה [בעולמין] ברא כנגדו, ברא הרים ברא גבעות, ברא ימים ברא נהרות, אמר לו ר' עקיבא רבך לא אמר כך, אלא **ברא צדיקים ברא רשעים**, ברא גן עדן ברא גיהנם, כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם". ועיין **בגמרא** (פסחים מ"ב ע"ב; מגילה ו' ע"א) שבהיאב ב' דרשות אלו.

⁸ **בתורת משה** (פ' חקת ד"ה אתה ידעת): "אתה ידעת את כל התלאה וגו', יש לפרש על דרך לואום מלאום יאמץ כשזה קם זה נופל, והיינו דשלחו לו דמגדולתך תוכל לידע את כל התלאה אשר מצאתנו". ו**בחתם סופר עה"ת** (פ' חקת ד"ה אתה ידעת משנת תקס"א): "אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו, י"ל דה"ק אתה ידעת דוקא כי תכיר ותבין מגדולתך תוכל לשער ערך שפלותינו, כי ישראל ואדום כשזה קם זה נופל, וא"כ אתה ידעת את כל התלאה".

ובדרשות חתם סופר (לח' תמוז תקס"ט, במהד"ק דף ש"ד ע"ד) כתבו ביתר ביאור, וז"ל: "והנה כבר אמרנו במקום אחר מה שיש לדקדק באורמו אתה ידעת את כל התלאה, מהיכן ידע, ואם נאמר שהיה מפורסם, א"כ אין לומר אתה ידעת, אלא הו"ל"ל הלא נודע בשער בת רבים את כל התלאה. אבל הענין יובן כי כתיב (בראשית כ"ה, כ"ג) 'ולאום מלאום יאמץ', כשזה קם זה נופל, וזה הוא כדבר המוכרע בכף מאזנים, כשזה יורד זה עולה, וכן בהיפוך. ומשום כן כשהיו ישראל במצרים בתכלית השיעבוד אז היה אדום ברום המעלות, ואלה הם שמנה המלכים אשר מלכו בארץ אדום טרם מלך לבני ישראל (בראשית ל"ו, י"א), והיינו דשלח לו משה רבינו ע"ה, אתה ידעת בפרט את כל התלאה אשר מצאתנו ממש, כי מרוב עוצם גדולתך תשער ממנו עומק שפלותינו ותלאותינו, כי גם את זה לעומת זה עשה אלוקים". וכ"ע עוד שם **בדרשות חתם סופר** (הספד ד' חקת תקע"ח, במהד"ק דף שפ"א ע"א).

הקדושה, וממילא דאין צריך להיות מורידין להסטר אחרא, ד[זה] ממילא נעשה [ע"י התגברות כוחות הקדושה].

ולפי"ז שפיר התחיל [משה רבינו ע"ה] בברכה, כי כח הקללה הניתן עבור הרשעים, הוא נמשך [אחר כך דוקא] מכח עבודתנו בברכת ישראל, נמצא דעבודה זו של הברכה ה[וא] קודמת. ואלו היה מהתחיל בקללה, היה מקום לטעות [שיש לעשות] כדברי בית שמאי, [דסבידא להו] לעבוד עבודה זו להיות פוחת והולך [את כוחות הטומאה, ו] לקלל הרשעים, והברכה נמשכת אחר כך, אבל האמת כי בשמים הסכימו²⁵ דהלכה כבית הלל [וע"כ שפיר פתח משה רבינו בברכה].

ישוב קושיא ג': כוונת הקושיא שבמדרש 'ברכה וקללה למה נאמר' היינו למה נאמר ברכה קודם לקללה

ובזה יתבאר היטב דברי המדרש [שהקשה] **ברכה וקללה למה נאמר**, וכוונתו לקושיא הנ"ל, למה סיים בקללה [הלא דרך הצדיקים להיות תחלתן יסורים וסופן שלוה].

ישוב קושיא ב': כיון שהברכה והקללה הם שני מהלכים בעבודת הש"ת, והקללה היינו כשיטת ב"ש להתחיל בקללת הרשעים ולהכניע כוחות הטומאה, ע"כ יש מקום לומר באיזה דרך שנרצה נלך

וע"ז אמר **לפי שנאמר 'החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה', שמא יאמרו נלך באיזה [דרך] שנרצה**, כי באמת דברי בית שמאי ובית הלל אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין י"ג ע"ב), ודברי בית שמאי המה דרך גבוה²⁶, ויש להסתפק באיזה הדרך נלך.

ישוב קושיא א': ע"כ אמר 'בחרת בחיים' להורות שהלכה כדברי בית הלל, שיש להתחיל העבודה בברכת הצדיקים, ולהרחיב גבולות הקדושה, וע"י זה ממילא יכניעו את כל כוחות הטומאה

ע"כ אמר ובחרת בחיים להורות הלכה כדברי בית הלל [דס"ל מוסיף והולך, וע"כ יש להתחיל העבודה בברכת הצדיקים, ולהרחיב גבולות הקדושה, וע"י"ז ממילא יוכניעו כוחות הטומאה].

ישוב קושיא ג' (באופן ב'): קושיית המדרש היתה למה הוצרך לומר שניהם 'ברכה וקללה' הלא לכ"ע סגי או בברכה או בקללה והשאר נעשית ממילא

ויש לומר עוד, דהקשה להמדרש **ברכה וקללה למה נאמר**, דבאמת סגי בחד מינייהו, דלבית הלל סגי במוסיף והולך ברכת הקדושה, והקללה ממילא נעשית, ולבית שמאי סגי בפוחת והולך שהוא קללת הרשעים, והברכה ממילא נעשית, עכ"פ ממנ"פ לתרווייהו סגי בחד מהנך, ואם כן קשה למה הוצרך לכתוב שניהם **בְּרָכָה וּקְלָלָה**.

ועל זה מתרץ שהוא שני דרכים בדרכי עבודה, עד שבאמת יש להסתפק איזה הדרך נלך, לולא שהודיע לנו הכתוב 'בחרת בחיים', ועכ"פ כיון שאלו ואלו דברי אלקים חיים, וגם עסק כח הקללה היא דרך גבוה כדברי בית שמאי, לכך ביאר לנו הכתוב תרווייהו, כי שני אלה דרכי העבודה משורשים בביאור, בתורת אלקים חיים, אף שהלכה כבית הלל²⁷.

²⁵ **בגמרא** (עירובין י"ג ע"ב): "אמר ר' אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, **יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן והלכה כבית הלל**".

²⁶ **בגמרא** (יבמות י"ד ע"א): "בית שמאי מחדדי טפיל".
ובקדושת יו"ט לחנוכה (שם): "דהנה ידוע **מהארי' זלה"ה** דאחר ביאת המשיח שנוכה במהרה בימיו יהיה הלכה כבית שמאי, כי בית הלל מצד החסד ובית שמאי מצד הגבורות, ובזמן הזה החסדים עיקר שיש עדיין סיגין בסוד יניקת החיצונים כי כל יניקתן מצד הגבורות, ולעתיד יהיו הגבורות עיקר וחשוב יותר מהחסדים, כחשיבות הזהב מן הכסף, בסוד אשת חיל עטרת בעלה (משלי י"ב ד), כי יבוער רוח הטומאה מן הארץ, ועיין **ברעיא מהימנא** (פ' פנחס, רמ"ה ע"א), ו**בליקוטי תורה** (פ' תצא) בענין בית שמאי ובית הלל".

ומ"ש שכן ידוע מהאריז"ל שלעתיד לבוא יהיה הלכה כב"ש, עיין בספה"ק **בני יששכר** (מאמרי חודש סיון, מאמר ו' אות א') שכתב שכ"ה בספר **קול ברמה** (להמקובל האלקי רבי יעקב צמח ז"ע, מגורי האריז"ל קל"ד; ובמהדו"ת עמ' ב'): "**ויודעו מה שכתב האריז"ל** שלעתיד יהיה הלכה כבית שמאי שאז לא יהיה פחד ומתת דעין, שהוא המדה של בית שמאי המחמירין, ושם הארכנו בס"ד במקורן של דברים, ואכהמל"ב.

²⁷ **ובס"ג שופטים תרפ"ח לפ"ק** בק"ק **גיבאטור יצ"ו** (נדפס בדברי יואל מהדו"ת עמ' מ"ד - מ"ו) חזר רבינו על פירוט זה, ופירש עד"ז מה שאמר הפוסק (דברים ט"ז, י"ח) 'שופטים ושוטרים תתן לך', ואיתא **במדרש** (תנחומא פ"ה) לך ולא ואומות העולם, ועוד דרשו **במדרש** (שם פ"ד) ושפט את העם משפט צדק שיהיו מטיין את העם לכף זכות, **'ובהקדם מה שאמרתי בפרשת ראה'** פירש רבינו שעבודת השופטים והצדיקים לשפוט את העם משפט צדק ולדון לכף זכות, ועי"ז משפיע להם טובה וברכה, ועל דרך הנ"ל ממילא יפלו כוחות הטומאה, וע"כ אמר המדרש לך ולא לאומות העולם שלא יתחיל העבודה בהכנעת כוחות האומות העולם, ודפח"ח.

²⁸ ע"פ **לה"כ** (דברים ט"ז, ד'): "**וברשת הגוים האלה ה' מורישם מפניך**".

²⁹ ע"פ **לה"כ** (דברים ט"ז, ב'): "כל אוכליו יאשמו **רעה עליהם** נאם ה'".

³⁰ **בגמ' (שם)**: "תניא רבי אליעזר הגדול אומר, אלמלא בא הקדוש ברוך הוא עם אברהם יצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה שנאמר (שמואל א' י"ב ז) ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם".

אם הולכין בדרך ב"ש לקלל הרשעים זהו ע"פ הדין, אבל אם הולכין בדרך ב"ה לברך את הצדיקים אינו ע"פ דין שאפילו הצדיקים אינם יכולים לעמוד בדינו של הקב"ה, ויצטרך הקב"ה לכנוס עמנו לפני משורת הדין

ובזה יש לבאר היטב דברי המדרש רבה הנ"ל, כי באמת חילוק גדול יש בין שני אלה דרכי העבודה, כי קללת הרשעים מגיע אליהם מצד הדין האמיתי, לרוב רשתתם של הקמים על ה' ישראל, אשר אין לשער רוב רשתת הגוים האלה²⁸, אשר רעה תבוא אליהם²⁹ הכל באמת והכל בדין, אבל בברכת ישראל [דהיינו להתנהג בחסד וברחמים, ולהגדיל בזה כוחות הקדושה] אי אפשר לילך בדין הגמור, ויש להביא ד' ראיות לזה] א. כי אמרו **הכמינו ז"ל**³⁰ (ערכין י"ז ע"א) אם יעמוד הקב"ה אפילו עם אברהם יצחק ויעקב לא יוכלו לעמוד [ולזכות בדין], ואם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין [תפלת מוסף לר"ה]. ב. ועל זה הקדים הקב"ה מדת הרחמים [למדת הדין] בשביל קיום העולם³¹, לכנוס [עמנו] לפני משורת הדין.

ואם כן עבודה זו קשה וחזקה יותר³². ג. וכמו שכתב **רש"י ז"ל** [על הפסוק (דברים ג', כ"ד)] 'ואת ירך החזקה', שכובש מדת הדין בחזקה [עכ"ז רש"י]. ד. גם [מצינו **בגמ'** (ברכות ד' ע"א) ש]הקב"ה אמר ישמעאל בני ברכני, [ואמר לו] יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך [ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין]. [ואם כן עבודה זו קשה וחזקה יותר³⁴], ואף על פי כן בחר ה' בעבודה זו יותר, הגם שצריכין בזה לסיוע גדול לכבוש המדת הדין.

ישוב קושיא ד': גם נתינת ה'ב' דרכים הם מעלה גדולה, שנתן לנו הקב"ה שני מהלכים להכניע כוחות הרע, ואלו ואלו דא"ח

וזה יש לכוון היטב בדברי המדרש, **אמר ר' חגי ולא עוד שנתתי לכם שני דרכים**, שהוא חביבותא יתירה, שמסר בידם שני הדרכים של הברכה והקללה [ויש בדידנו להכניע כוחות הטומאה ע"י שני האופנים הנ"ל, שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים].

ישוב קושיא ה': והוסיף הקב"ה להטיב לנו שהורה לנו לבחור בדרך הטוב להיות מוסיף והולך בחיים וברכה, ואף שע"פ דין אין אנו זוכין לזה, וע"י זה צריך הקב"ה להתנהג עמנו לפני משורת הדין

אלא שנכנסתי עמכם לפני משורת הדין, ואמרתי ובחרת בחיים, שהוא מלמדם להועיל³⁵ לילך בדרך החיים [דהיינו כשיטת בית הלל להיות מוסיף והולך בכוחות הקדושה, וזהו ע"י השפעת חיים וברכה לישראל, וממילא יכניעו בזה כוחות הטומאה], אף שבדרך זה הוא [צריך כביכול להיות] נכנס עמהם לפני משורת הדין [שאם תמצה עומק הדין אין מי שיוכל לעמוד לפני בדין, וע"כ הוצרך הקב"ה כביכול לכנוס עמנו לפני משורת הדין], עם כל זה הוא מלך חפץ בחיים³⁶.

דברי יואל [ריש פרשת ראה, נדפס **במהדו"ק** (עמ' פ"א - פ"ב) **ובמהדו"ת** (עמ' שכ"ה - שכ"ז)]. וכנראה נכתב עוד **בשנת תרפ"ח** לפ"ק או בשנים הקודמים בק"ק ארשיווא יצ"ו וכשמו שכתבנו (בהערה 26) שבס"ג **שופטים תרפ"ח** לפ"ק בק"ק **גיבאטור יצ"ו** חזר רבינו בקצרה על פי זה שפירש בפרשת ראה]

³¹ **במדרש רבה** (בראשית רבה פרשה י"ב סי' ט"ו): "אמר הקדוש ברוך הוא אם בורא אני את העולם במדת הרחמים הוי חטייה סגיניא, **במדת הדין היאך העולם יכול לעמוד**, אלא הרי אני בורא אותו במדת הדין ובמדת הרחמים והלואי יעמוד". [ומובא **ברש"י עה"ת** (בראשית א', א. ד"ה ברא אלקים)]

³² כדלהלן בסמוך, אלא שהפסיק רבינו להביא עוד ב' ראיות מחז"ל שהקב"ה צריך לכבוש כעסו לנהג עולמו בחסד וברחמים.

³³ **בגמ'** (שם): "אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי, מנין שהקב"ה מתפלל, שנאמר (ישעי נ"ב, ז') 'והביאותים אל הר קדיש ושמתים בבית תפלתו', תפלתם לא נאמר אלא תפלתו, מכאן שהקב"ה מתפלל מאי מצלי, אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב יה"ר **מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים ואכנס להם לפני משורת הדין**. תניא א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין ונענע לי בראשו".

³⁴ **מלשון רבינו** (ריש פסוקא ז').

³⁵ ע"פ **לה"כ** (שני פ"ח, י"ז): "כה אמר ה' גואלך קדוש ישראל, אני ה' אלקיך **מלמדך להועיל** מדריךך בדרך תלך".

³⁶ ועיין בספר **עטרת יהושע** (פרשת ראה עמ' ס"ג) מדרשת הגה"צ ר' **משה ארי' פריינד** זצ"ל **גאב"ד ירושלים** בסעודת ההילולא **כ"ו אב תשנ"ו** לפ"ק, שהביא דברי רבינו אלה, ואמר: 'הונראה בכל זה לעניינו שנתאספנו לרגל יומא דהילולא של **מרן רבינו הק' זיע"א**, אשר זאת היתה עבודתו הקדושה בימי חילו על אדמות לרוםם ולהגביה קרן התורה וכח הקדושה, כי הוא אשר החזיר עטרה ליושנה אחרי השואה האיומה כאשר היה העולם שמום, וחניך והדריך את כל בית ישראל על דרך התורה והיראה, ולכן היה בו הכח והעוז ללחום מלחמתו, עם הרשעים ולהכניע ולהשפיל את כוחם.

ואף עתה כאשר בעו"ה לא זכינו שיהא יחד אתנו, מ"מ הרי אמרו **חז"ל** [חולין ז' ע"ב] גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וכאשר אנו מתאספים עתה כולנו יחד להתחזק בשיתות הקדושה אשר הורה והדריך אותנו, שהיא דרך האמת דברים ברורים ומאירים כנתינתן מסיני, ממילא נוכל לבטל כח הרשעים ולהתגבר על כל הנסיגות שבדור, ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הרי קדשי, ומכובאי **כי הא בהא תליא, וכשזה קם זה נופל"**.

פניני "כתב יד קדשו" •

במשנתו של רבינו בעניי הילולת צדיקים

וזה שאמר הכתוב **יְפַיֵּית מִבְּנֵי אָדָם** דהיינו שגם בני אדם יודעין מתורתו, שלכן **הוצק חן בשפתותיה**, דהיינו ששפתותיו דובבות על ידי שאומרים דבר שמועה מפיו, **על כן ברכך אלקים לעולם** שנתקיים בו על ידי זה אגורה באהלך עולמים.

כתי"ק לפרשת חיי שרה [נדפס בטיב לבב עמ' ע"ו.
ועיין בדברי פתיחה חיי שרה תשכ"ז לשו"ק אות מ"ב, ובס"ג חיי
שרה תשכ"ח, ובדברי יואל חיי שרה עמ' תצ"ח]

השתטחות על קברי צדיקים

והנה תועלת הליכה אל הקברות הוא להתחנן ולהתפלל שם יען שהתפלה נתקבלה שם ביותר, כמבואר **במהרי"ל** (הלכות ר"ה) והובא **בשו"ע ומגן אברהם** סימן תקפ"א (שו"ע סעיף ד', ומג"א סקט"ז), ועיין **באר היטב** שם (סק"ז), ואם כן באותן מקומות שנהגו לילך על הקברות בודאי כבר נהגו לומר איזה תחינות והכל תלוי במנהג...

וכבר כתב **המעבר יבוק** (מאמר אמרי נועם, פרק מ"א) ושאר כתבי קודש, כי בהתפלה על קברי צדיקים מתעורר זכותן, **ובמגן אברהם** (שם) הביא **מהש"ס** (סוטה ל"ד ע"ב) בכלב שהשתטח על קברי האבות, וגם בשביל זה נקברה רחל על הדרך שיתפללו בניה על קברה כמובא **ברש"י ז"ל** פרשת ויחי (מ"ח, ז', ד"ה ואקברה שם), ואמרו **חכמינו ז"ל** (מדרש איכה, פתיחתא כ"ד) שאך בכח זה יהיה הגאולה במהרה בימינו אמן.

ובאמת לא היה מהראוי לילך אלא על קברי הצדיקים, לא על שאר קברים, ובסימן תקפ"א (סעיף ד') שכתב **הרמ"א ז"ל** שיש מקומות נוהגין לילך אל הקברות, כתב על זה **המגן אברהם** בס"ק ט"ז, 'ולהשתטח על קברי הצדיקים', ונראה שבא לבאר בזה דכוונתו אל הצדיקים דייקא ולא זולת. אך במקומות שכבר נהגו לילך אל קברי אבותיהם יהיה מי שיהיה, אין למחות בידם גם בזה, ושומר פתאים ה'.

מכתב ביום ה' שמוות תרצ"א [תשובה להרה"ג ר' יוסף שווארץ ז"ל מק"ק גראסווארדיין יצ"ו, נדפס בשו"ת דברי יואל יו"ד סימן צ"ט אות ד'. ועיין בקונטרס על הגאולה ועל התמורה סימן ק"ח]

והשי"ת יזכינו במהרה לקבל פני הצדיקים בתחייתם

והשי"ת יזכינו במהרה לקבל פני הצדיקים בתחייתם, ולראות בישועת כל ישראל ושמתחנן

תשובה לק"ק פאפא [שו"ת דברי יואל יו"ד סימן ק' סוף אות ד']

ההולך בדרכי אבות מזכירין לו זכות אבות

"מה שאמרתי ביומא דהילולא של כ"ק אאמו"ר הגה"ק זצלה"ה, ער"ח אדר א', שנת אפר"ת לפ"ק בעיר סיגעט"

...ויתבאר על פי דברי הרה"ק הרבי ר' זושא זל"ה (פרי חיים אבות פ"ה משנה ג') לפרש מאמר **חכמינו ז"ל** (קידושין מ' ע"א) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, דהוה ל' למימר 'מְחַשְׁבָהּ לַמַּעֲשֶׂה', ומפרש דעם הישראלי נחשבים אצל הקב"ה לגוף אחד, ומצרף מחשבת האחד למעשה השני, דאם אחד חשב מחשבה טובה ולא בא לידי גמר מעשה, והשני עשה מעשה בלא מחשבה טובה מקודם, מצירוף שניהם נעשה מצוה בשלימות...

ובזה אמרתי לפרש מאמר **חכמינו ז"ל** (ראה בראשית רבה פרשה ע"ו, ס' ד'; ולשון זה הוא בישמח משה פ' עקב) 'ההולך בדרכי אבות מזכירין לו זכות אבות'. דקשה במובן לכאורה, דאם הולך בדרכי אבות יש לו זכות עצמו, ומה לו לזכות אבות.

ולפי הנ"ל אתי שפיר, דבאמת אין לנו מחשבות זפות וצלולות כמו **אבותינו הקדושים נ"ע**, ואם הראשונים כמלאכים (שבת קי"ב ע"ב) וכו', אבל עכ"פ אם אנו עושים כמעשיהם, ואנו הולכים בדרכיהם, ויש לנו מעשה בלי מחשבה, הקב"ה מזכיר ומצרף לנו זכות אבות, המחשבות זפות של אבותינו, שלהם ה' השתוקקות רב ומחשבות טהורות לעשות מצות, אפילו בשעה שלא יכלו לעשות לבא לידי גמר מעשה, ואותן המחשבות מצרף למעשים שלנו.

כתי"ק לפרשת תרומה [גליון "כתב יד קדשו" תרומה תש"פ (גליון י"ט), ונדפס בדברי יואל (עמ' קע"ג - קע"ד). ועיין בייטב פנים (אבני זכרון לר"ה אות מ"ט) ובדב"ק מלו"מ מוצ"ש וישב תשט"ו (חידו"ת נודב"ק למסיבות), ובס"ג תצא תשכ"ו (ונדפס בדברי יואל עמ' קל"ז) ובדברי יואל (מהדו"ת ברכה עמ' ע"ד)]

כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר

...ואפשר לומר בהקדם לפרש הכתוב (תהלים מ"ה, ג') **יְפַיֵּית מִבְּנֵי אָדָם וגו' [הוצק חן בשפתותיה על כן ברכך אלקים לעולם]**, על פי דברי חז"ל (יבמות צ"ו ע"ב) 'אגורה באהלך עולמים' (תהלים ס"א, ה'), על ידי שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובבות בקבר. הרי דעל ידי שלומד גם עם אחרים ואומרים דבר שמועה מפיו, לכן הוא דר באהלו עולמים אף לאחר פטירתו, על ידי ששפתותיו דובבות, משא"כ כשלומד אך בינו לבין עצמו, אף שמזכה נפשו להשי"ת, מכל מקום כיון שאין בני אדם יודעין מתורתו לומר דבר שמועה מפיו שיהיה שפתותיו דובבות, אין דירתו לעולם, אלא כל זמן שהוא חי.

לקראת יומא דהילולא קדישא:

כתב יד קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק זי"ע

שלא להתפעל ממה שנראה שנעשה ניסים למינים ואפיקורסים

נתפרסם לראשונה בגליונינו לרגל יומא דהילולא קדישא כ"ו אב תש"פ לפ"ק

• העתק הכתב יד וצילומה •

פרסום ראשון

מהקב"ה

נסים

ונפלאות

על ידי אלה

הרשעים השנואים כל כך בעיני המקום ב"ה וב"ש המחזק כחם וגבורתם ומרומם ממשלתם, שהוא מרידה נוראה למלכות שמים.

וכל המלחמות שעושים לעתה בשביל קיום אותה המלוכה המורדת והמנאצת את ה' [הוא חילול השם] באופן נורא. וא"כ הקורא שם ה' על אותן המלחמות, אין לך חירוף וגידוף ומינות וכפירה יותר מזה, לדבר סרה כל כך על השי"ת שהוא רוצה בהמורדים כ"כ נגד הקב"ה ותורתו הקדושה.

וכי בשביל שהשטן מדמה צורה של נסים יתהפכו הלבבות מקצה אל הקצה, הלא כל הע"ז והאמונות הכוזבות שהיו בעולם מיום הוסדה הארץ, בכולם ה' נסים ונפלאות הרבה גדולות מאלו, ושהתחילו באנשים בה מעט ושוב גדלו והצליחו וכבשו מדינות ואומות נשגבות, עד שרובא דרובא דעלמא המה תחת הע"ז ודעות הכוזבות, וכבר נשאלה שאלת המינים בזה **בגמרא (עבודה זרה נ"ה ע"א), ויתבאר בדברי הקונטרס (סימן י"ד ואילך).**

אבל האיך יפלו שומרי תורה ומצוות לעבודה זרה הציונית, הגרוע מכל מיני עבודה זרה שבעולם, שכל העבירות כלולות בה עבור מראות ודחיקות של שוא והבל צורה של נסים, ומי יגלה עפר מעיני הצדיקים שוכני ארץ שיעוררו רחמים עלינו וירפאו את לבבינו הנשבר על שבר בת עמי עד ישקיף וירא ה' משמים, ויראה בענינו, ויוציאנו מצרה לרוחה ומאפילה לאור גדול)

עד כאן לשון קדשו

דברים אחדים

כתב יד זו נכתב בשנת תשכ"ז לפ"ק אחרי שניצחו רשעי הציונים ימ"ש את הערביים וכבשו את עיר העתיקה והכותל המערבי ועוד, ושרתה אז טשטוש ובלבול המוחות אף במחנה היראים כאילו עשה הקב"ה ניסים להמדינה הישראלית עפ"ל, ואז התגבר רבינו כארי והשמיע את דעת התורה הקדושה בהס"ג הידוע של נשא בהעלתך שלח קרח, ואח"כ קיבצו מזה את הספר על הגאולה ועל התמורה, ואף אמנם שרבינו לא כתבם בעצמו, וכמ"ש בעצמו טעמו של דבר (סוף ההקדמה, עמ' כ"ה): "וראיתי שאין ביכולתי כעת, ראשית מחמת רוב הטירדה שאין עתותי בידי ואין לאחורו כל כך עד שייספיק העת, כי הענין נחוץ למהר להוציאנו לאור, ושנית לא אוכל מחמת מצב בריאותי שלא אוכל לכתוב בזה הרבה, כי הציקתני רוחי ובטני וחם לבבי בקרבי בכתבי הדברים האלה", מכל מקום כתב בעצמו ההקדמה לספר זו ועוד כמה סימנים כמבואר למעייין.

כתב יד זו הוא "כנראה" חלק מוההקדמה, וכתבם רבינו בתוך חצאי עיגול, כזה (), ולא רשם עליו קו פאה כדרכו כשמחק מוה שכתב. ואף שלא ידענו סיבת ההשמטה, מכל מקום פשוט שאין להסתפק בשום דבר שכתב כאן, וע"כ אמרנו לקראת יומא דהילולא רבה, דבר בעת"ו ובעט"ו מה טוב, לפרסם כתב יד קודש זה, שנכתב מתוך כאב עמוק על שפלות מצב הדור, ויה"ר שנוכל להתחזק ולהתדבק בדרכיו הקדושים, ולהחזיק מעמד בדור השפל הזה, עדי נזכה לראות עמוד הכהן לאורים, וילמדו תועים בינה, בביאת גואל צדק, בב"א.

וזה לשון קדשו:

(והלא בכל אלו הדורות, מעת שהתחיל הרעיון הטמא של האפיקורסים לעשות מלוכה, בכל משך הימים עד הדור האחרון השפל הזה, כל מי שהאמין בהשי"ת ובתורתו הקדושה ה' צועק ככרוכי על רעיון אותה המלוכה, ולא הסתפק שום אדם שכל מעשיהם והצלחתם אינו אלא מהסטרא אחרא, ושנואים המה בתכלית השנאה להקב"ה ומאמיניו, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קל"ט, כ"א) 'הלא מְשַׁנְּאִיךָ ה' אֲשַׁנָּא, וּבִתְקוּמְמִיךָ אֶתְקוּטְט', ועכשיו נהפך הקערה על פיה שאומרים גם שומרי תורה ומצוות, (שהקב"ה עושה נסים ונפלאות), שנסתבב